

הרב הראשי הרב מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, ת"ת דרך המלך,
ישיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
Chief Rabbi of Elad MORDECHAI MALKA, Israel Founder & President Institutions "or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

המלך

פרשת שלח

תורת

חייב אדם להכיר בכישוריו ולנצלם:

במדבר פרק יג (לג) וְשֵׁם רְאִינוּ אֶת הַנְּפִילִים בְּנֵי עֲנָק מִן הַנְּפִילִים וְנָהִי בְעֵינֵינוּ כַּחַגְבִּים וְכֵן הָיִינוּ בְעֵינֵיהֶם:
דברי חז"ל:

וּפְרָשִׁי שִׁמְעֵנו אֹמְרִים זֶה לֹזֶה נִמְלִים יֵשׁ בְּכַרְמִים כְּאֲשֵׁרִים: וְהִנֵּה דִבְרֵינוּ מִבּוֹאֲרִים בְּמִסְכַּת סוּטָה דָף לָה ע"א
בְּמִדְבַר יָג וְנָהִי בְעֵינֵינוּ כַּחַגְבִּים וְכֵן הָיִינוּ וְגו' אָמַר רַב מִשְׁרַשֵּׁי מֵרַגְלִים שִׁקְרֵי הוּוּ, בְּשִׁלְמָא וְנָהִי בְעֵינֵינוּ כַּחַגְבִּים
לְחַיִּי, אֲלֵא וְכֵן הָיִינוּ בְעֵינֵיהֶם מִנָּא הוּוּ יָדְעֵי? וְלֹא הָיָא, כִּי הוּוּ מִבְּרֵי אֲבִילֵי, תוּתֵי אֲרֹזֵי הוּוּ מִבְּרֵי, וְכִי חֲזִינְהוּ, סִלְקוּ
יִתְבִּי בְּאִילָנֵי, שְׁמַעֵי דְקֶאֱמַרֵי קַחְזִינְן אִינְשֵׁי דְדַמּוּ לְקִמְצֵי בְּאִילָנֵי. מִתְבָּאֵר בְּגִמְרָא שֶׁלְכֹאֲרֹהַּ הַמֵּרְגָלִים מִשְׁקָרִים
כִּיצַד אָמְרוּ שֶׁכֵּךְ הָיוּ בְעֵינֵיהֶם מֵהֵיכֵן יָדְעוּ? וְתִירְצָה כִּיּוֹן שֶׁדְּרַכְּן לְהַבְרוּת אֶת הָאֲבִלִים בַּחוּץ תַּחַת הָאֵילָן וְרָאוּ אוֹתָן
מִטַּפְסִים עַל הָאֵילָנוֹת וְשִׁמְעוּ אוֹתָם אֹמְרִים תִּירָאוּ אֲנִישֵׁי הַדּוּמִים לְנִמְלִים בְּעֵצִים.

שאלות:

א { והקשו כל המפרשים והרי בתורה כתוב ונהי בעינינו כחגבים ולא כנמלים ומדוע הגמרא ורש"י שינו מהכתוב לומר כנמלים?

ב { זאת ועוד יש לשאול מה העניין לומר ונהי בעינינו וכו' הרי העיקר שיאמרו כיצד הם נראים כלפיהן מרוב גובהן?

דרכן של בני אדם:

וְהִנֵּה כְּאֲשֶׁר נִתְּבוֹנָן בְּהִנְהַגַּת בְּנֵי אָדָם בְּדֶרֶךְ כֻּלָּל הָאָדָם אֵינוֹ מְעַרְךְ אֶת הַיְכוּלוֹת וְהַכִּישׁוּרִים שֵׁשׁ בּוּ מִסְפִּיק וְלֹאֵת
כְּאֲשֶׁר יֵשׁ לִפְנֵינוּ פְעִילוֹת צִיבּוּרִית מְרַגֵּשׁ שֶׁהוּא אֵינוֹ מְסוּגֵל, בְּהִיּוֹת וְאֵין לְאָדָם אֶת הַבִּיטְחוֹן הָעֲצָמִי וּמִתְבַּיֵּשׁ מְעַצְמוּ
שְׁמָא יִכְשַׁל וְלֹא יִצְלִיחַ, בְּפֶרֶט כְּאֲשֶׁר מְדוּבָר בְּעֵינֵינוּ רֹחֲנִיִּים קֶשֶׁה עַל הָאָדָם לְקַחַת עַל עֲצָמוֹ אַחֲרֵי צִיבּוּרִית מִפְּנֵי
שְׁאֵינוֹ חוֹשֵׁב שֶׁהוּא מְסוּגֵל לַעֲשׂוֹת וּלְפַעוּל וּבְדֶרֶךְ כֻּלָּל מִצְטַנֵּעַ, וְאוּלַי בְּתוֹךְ לִיבּוֹ מְרַגֵּשׁ שֶׁזֶה הִנְהַגַּת עֲנוּה שֶׁלֹּא יִתְפָּאֵר
הָאָדָם בְּמַעֲשָׂיו, אוֹלַם תּוֹרַתְנוּ מְלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ שְׁאֵין הַדְּבַר נּוֹבַע מִמִּידַת הָעֲנוּה אֲלֵא מִמִּידַת הַשְּׁפִלוּת שְׁחוֹדְרַת לְלִיבּוֹ
שֶׁל הָאָדָם מִתּוֹךְ עֲצָלוּת, וְחוֹבַתּוֹ שֶׁל כָּל אָדָם לְהַכִּיר בְּכִישׁוּרָיו וְהַיְכוּלוֹת שֶׁלוֹ וּלְנַצֵּלָם כִּי זֶה תְּפִקִּידוֹ שֶׁל הָאָדָם
בְּעוֹלָמוֹ וְלִכְלֵל אָדָם יֵשׁ לוֹ כִּישׁוּרִים וַיְכוּלוֹת הַתּוֹאֲמוֹת אֶת עֵתִידוֹ לְמַעַן לְהַשְׁלִים אֶת תְּפִקִּידוֹ וַיַּעֲוֹדוּ בְּעוֹלָם וְכֵל שְׁאֵינוֹ
מִנְצֵלָם הֵרִי הוּא מוֹעֵל בְּתִפְקִידוֹ וְתַכְלִיתוֹ.

יסוד רבנו עובדיה מברטנורא השפלות מתחילה ממנו:

ובזה נבא לביאור דברי חז"ל כתב רבנו עובדיה מברטנורא שבעצם קושיה מתורצת בחברתא שאותה הרגשה שאחרים מסתכלים עליהם כנמלים מתחילה ממה שבעיני עצמן נחשבים כחגבים, כיון שתמיד אחרים רואים את השני עוד יותר קטן ממה שהוא רואה את עצמו. והתורה מלמדת אותנו שלולי ידעו להעריך את עצמן ולבטוח בקב"ה בודאי לא היו חושבים ומרגישים כך שהם כחגבים וממילא לא היו בעיניהם כנמלים.

סתירה בהנהגת הלל:

ועפ"י יסוד זה נבין שהנה יש להקשות סתירה בהנהגת הלל הזקן שמצד אחד מסופר על ענותנותו כמבואר במסכת **שבת דף ע"ב** והובא באבד"ן פט"ו, ובכלה פ"י תנו רבנן: לעולם יהא אדם ענוותן כהלל ואל יהא קפדן כשמאי. מעשה בשני בני אדם שהתערבו, וכך אמרו זה לזה: כל מי שילך ויצליח להכעיס את הלל, יטול ארבע מאות זוז. הלך אחד מהם בערב שבת והלל היה חופף את ראשו לכבוד שבת. הלך לפתח ביתו של הלל. ואמר בקול האם יש כאן הלל? ונתכוון לפנות לנשיא ישראל בלשון שהוא גנאי עבורו. נתעטף הלל, ויצא לקראתו. אמר לו הלל: בני, מה אתה מבקש? אמר לו: שאלה יש לי לשאול אותך. אמר לו הלל: שאל בני, שאלו: מפני מה ראשיהן של בבליים סגולות? אמר לו הלל: בני, שאלה גדולה שאלת! והתשובה היא: מפני שאין להם מילדות פקחות ואינם יודעות להוציא את העובר ממעי אמו באופן שלא יפגע העובר. הלך אותו אדם, והמתין שעה אחת. לאחר שהמתין, חזר ואמר עוד הפעם בקול האם נמצא כאן הלל, נתעטף הלל ויצא לקראתו. אמר לו הלל: בני, מה אתה מבקש? אמר לו: שאלה יש לי לשאול. אמר לו הלל: שאל בני, שאלו: מפני מה עיניהן של תרמודיין אינם מאורכות אלא עגולות. אמר לו הלל: בני, שאלה גדולה שאלת! והתשובה היא: מפני שהתרמודיין הם גרים בין החולות וכיון שהרוח נושבת בעיניהם נעשו עיניהם עגולות כדי שלא יכנס החול בעיניהם. הלך אותו אדם והמתין שעה אחת. לאחר שהמתין, חזר ואמר עוד הפעם בקול האם נמצא כאן הלל, נתעטף הלל ויצא לקראתו. אמר לו הלל: בני, מה אתה מבקש? אמר לו: שאלה יש לי לשאול! אמר לו הלל: שאל בני, שאלו: מפני מה רגליהם של אפרקיים רחבות? אמר לו הלל: בני, שאלה גדולה שאלת. והתשובה היא: מפני שהאפרקיים גרים בין ביצות המים, ולכך עשה להם הקדוש ברוך הוא רגלים רחבות כדי שלא יטבעו. אמר לו אותו אחד: עוד שאלות הרבה יש לי לשאול, ומתירא אני שמא תכעוס עלי. נתעטף הלל וישב לפניו, אמר לו: כל השאלות שיש לך עוד לשאול, שאלו! אמר לו: אתה הוא הלל שקורין אותך נשיא ישראל? אמר לו הלל: כן! אמר לו: אם אתה הוא - הלאו שלא ירבו כמותך בישראל. אמר לו הלל: בני, מפני מה אתה אומר כן? אמר לו: מפני שהפסדתי בגללך, ד' מאות זוז, שהתערבתי עם חברי שאצליח להכעיסך. אמר לו הלל: הוי זהיר ברוחך! ראוי הוא לכך הלל, שתאבד על ידו ארבע מאות זוז, ועוד ארבע מאות זוז, ובלבד שהלל לא יקפיד. ועוד ממשיכה שם הגמרא לספר על שלושה גרים שרצו להתגייר וכיצד נהג איתם הלל עד שאמרו: קפדנותו של שמאי בקשה לטורדנו מן העולם, ענוותנותו של הלל קרבנו תחת כנפי השכינה.

הרב הראשי הרב מרדכי מלכא שליט"א נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, ת"ת דרך המלך,
שיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
Chief Rabbi of Elad MORDECHAI MALKA, Israel Founder & President Institutions "or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

ואילו במסכת סוכה דף נג ע"א לכאורה כתוב הפוך מסופר אמרו עליו על הלל הזקן כשהיה שמה בשמחת בית השואבה היה אומר כך, אם אני כאן הכל כאן, ואם איני כאן מי כאן, משמעות דבריו שהוא הכל ויותר מכולם שזה נשמע גאווה?

תירוץ הגר"ח שמולביץ זצ"ל להבדיל בין ענווה לשפלות:

אולם ראיתי בשיחות הגר"ח שמולביץ זצ"ל שמתרץ שכאן חז"ל מלמדים אותנו יסוד גדול בעבודת השם שיש הבדל מהותי בין ענווה לשפלות, וגדר הענווה שהאדם חייב לנהוג במידת הענווה היינו שיודע שכל מה שיש לו זה מאיתו יתברך ולא מכוחו ועוצם ידו וגם לא מחכמתו אלא הכל מתנת שמים, ולכן מצד עצמותו לא היה יכול להשיג כלום, אולם אדם אשר אומר וחושב שהוא בפועל אפס ואין בו כלום ואין לו יכולת לפעול ולעשות כלום ולהתעלם מהכישורים והיכולות שהשם יתברך נתן לו אינה מידת הענווה אלא זה שפלות, ויתבע על כך מפני שחייב להכיר ערכו ויכולתו ואת הכישורים שהשם נטע בקרבו בכדי לנצלם כמה שיותר. משל למה הדבר דומה לפקיד ראשי בבנק אשר אצלו מפקידים סכומי עתק אין ספק שמצד אחד אינו חושב ולא עולה בדמיונו שהכסף שלו והוא עשיר גדול, אולם הוא חייב לדעת את גודל האחריות שהפקידו בידו ולהיות זהיר מפני שהוא פקיד ראשי, כך כל אדם מחוייב לדעת את ערכו של הכישורים והחכמה והיכולות שנטע השם בקרבו ולנצל אותם, בהיות ולכל אדם יש תכלית והקב"ה נותן לכל אדם את הכלים להגיע לתכליתו וכל שאינו מנצל אותם הרי הוא מועל בתפקידו ויענש על כך, לכן כל אחד חייב להכיר בכישוריו בכדי ליישם את תכליתו, אלא שצריך להתנהג במידת הענווה וידע ויבין שהכל מאיתו יתברך ולא יתרברב באותן כישורים שהקב"ה חנן אותו ונתן לו.

להנ"ל יובן הנהגת רשב"י:

ויסוד זה נלמד גם מרבי שמעון בר יוחאי אשר גם כן אמר על דרך זו במסכת סוכה דף מה ע"ב ואמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחאי ראיתי בני עלייה והן מועטין, אם אלף הן אני ובני מהן, אם מאה הם אני ובני מהן, אם שנים הן אני ובני הן היתכן ח"ו שהוא מתגאה? אולם נראה לבאר לפי היסוד שאמרנו שחייב האדם להכיר בערך הכוחות שיש בו בכדי לתבוע מעצמו ולנצל אותם, והעיקר שלא לתלות בחכמתו כוחו וזריזותו, ולכן רבי שמעון בר יוחאי אמר ותבע מעצמו להיות הכי מיוחד ולא הסתפק במועט.

ולהנ"ל יובנו דברי הגמרא בסוטה:

ובזה אפשר לבאר את דברי חז"ל במסכת סוטה דף מט ע"ב משמת רבי בטלה ענוה ויראת חטא. אמר ליה רב יוסף לתנא: לא תיתני ענוה, דאיכא אנא. אמר ליה רב נחמן לתנא: לא תיתני יראת חטא, דאיכא אנא. **והקשו המפרשים** כיצד יכול לומר רב יוסף לומר שאל תאמר בטלה הענווה כי אני נמצא הרי זה עצמו היפך הענווה? **ולענ"ד אפשר ליישב על פי דברנו לעיל שכוונתו שהוא תובע מעצמו למלא את מקום רבי בענווה וכן רב נחמן ביראת חטא.**

בשבילי נברא העולם:

ובזה יובנו היטב דברי הרמב"ם הלכות סנהדרין פרק יב בא"ד לפיכך נברא אדם יחידי בעולם ללמד שכל המאבד נפש אחת מן העולם מעלין עליו כאילו איבד עולם מלא וכל המקיים נפש אחת בעולם מעלין עליו כאילו קיים עולם מלא, הרי כל באי עולם בצורת אדם הראשון הם נבראים ואין פני כל אחד מהן דומין לפני חבירו, לפיכך כל אחד ואחד יכול לומר בשבילי נברא העולם ע"כ. **ללמדנו** שהקב"ה בכוונה ברא כל אדם עם פרוצו אחר כי כל אדם יש לו תכלית בפני עצמו שהוא יכול להיות בו גדול הדור ולזכות הרבים מה שאחרים לא יוכלו לעשות, וכאשר אפשר לראות מהמציאות שיש אנשים אשר עושים חיל לכלל ישראל למרות שאנכי זוכר כיצד התחילו מדבר פעוט והלכו ועלו עד שנעשה הדבר בקני מידה ארצי ועולמי, אך הכל תלוי ביסוד הנ"ל שידע להעריך את הכלים שהיית נטע בקרבו וינצל אותם ועל ידי זה יגיע לתכליתו.

אין דבר העומד בפני הרצון מעשה עם החת"ס:

בספר חיי עולם כותב מרן הסטייפלר הגרי"י קנייבסקי זצ"ל באמת גם מי שהוא קשה הבנה עצום אם יתאמץ מאוד בלימוד התורה יזכה לסייעתא דשמיא להיות גדול בתורה אף על פי שזה הרבה יותר מכפי כשרונו הטבעי, וכדי לחזק ידי נדכאים אעתיק מה שכתב בספר חוט המשולש תולדות החתם סופר סיפר לי דודי הגאון קדוש ר' מו"ה שמעון סופר אב"ד דקהילת קרקא בדרעזוף בא אל זקני בעל החתם סופר נער אחד בן שבע עשרה או שמונה עשרה שנה וגילה לו שרצונו ללמוד תורה ונפשו חשקה בה, בשמוע הבחורים כן שחקו והתלו בו איך זה בר שנים כמותו אשר לא ראה מאורות מימיו רצונו לתקוע עצמו ללמוד גמרא? אולם רבם גער בהם למה זה תצחקו הלא כל הרוצה ללמוד יבוא וילמד ויקרב את הנער וציוה את הבחורים וקבע להם עיתים לתורה שזה ילמד עמו שעה זו ואחר שעה אחרת וכן עשו, אבל נוסף למה שהגיע הנער לגיל שבע עשרה היה לו חסרון נוסף שקשה היה לשמוע ומהיר לאבד עד שאם למדו עמו איזו משנה מאה פעמים עד מהרה היה שוכח אותה ולמחרת היתה בעיניו כאילו לא למדו מעולם, אמנם בכל זאת חשקו לתורה לא פג התמיד בלימוד ולא התייאש וכל הבא ליטהר מסייעין אותו וברבות הימים הגיע למדרגת בחור מופלג בתורה גם יראתו היתה טהורה ועלה והצליח ועשה פרי קודש הילולים והיה למדן מופלג עד שנתמנה לדיין בעיר מטרסדורף תחת כנפי רבו ואח"כ נתקבל כרב בעיר שלייתנג ואחר כך נתעלה לאב בית דין בעיר נייזאף והיה תלמיד חכם גדול בתורה ובצדקות והוזכר כמה פעמים בספרי החתם סופר.

מעשה עם הנצי"ב מואלוזין:

מסופר על הנצי"ב מואלוזין כאשר הוציא לאור את ספרו העמק שאלה ערך סעודה גדולה במהלך הסעודה סיפר בהיותו ילד שמעתי פעם בהיחבא את הורי משוחחים ביניהם אודותי בשיחה זו אמר אבי לאמי מתוך בכי נסיתי כל

הרב הראשי הרב מרדכי מלכא שליט"א נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, ת"ת דרך המלך,
ישיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
Chief Rabbi of Elad MORDECHAI MALKA, Israel Founder & President Institutions "or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

דרך אפשרית לעניין את בנינו בלימוד אך נראה ששום דבר לא עזר לפיכך חוששני שלמרות שחלומי הגדול היה תמיד שבנו יהיה תלמיד חכם נילץ ללמוד להיות בעל מלאכה, ורעדתי מהכאב והדמעות של אבי ומיד רצתי אליו והבטחתי לו שמאז והלאה אקדיש את זמני ללימוד תורה ואכן זה הקטן הפך למתמיד גדול שכתוצאה מכך זכה לעמוד במנהיגות עולם התורה. תארו לעצמכם אמר הנצי"ב מה היה גורלי אלמלא שמעתי את כאבו של אבי הייתי נגר או חייט וכאשר הייתי בא לאחר מותי בפני בית דין של מעלה היו תובעים ממני מדוע לא כתבתי את ההעמק שאלה, כבעל מלאכה לא הייתי מעלה על דעתי שהייתי מסוגל לעשות זאת, אולם כיום רואים אנו שתביעה כזו היתה מוצדקת, לכן הסיבה לסעודה זו כפולה על שזכיתי לסיים ספר זה, וכן להודות להשם שהוביל אותי בדרך לימוד התורה. ישנם כוחות סמויים באדם וכאשר ירצה לממשם באמת ישיג השגות גדולות עד מאוד אין דבר העומד בפני הרצון.

פעמים השפלות נובעת מהגאווה:

זאת ועוד ההבדל בין שפלות לענווה כי רבים נוהגים לומר כי הם כלום ומאפסים את עצמן והדבר נובע או מגאווה או משפלות ולא מענווה אמיתית, והמבחן לכך הוא כאשר נקלע האדם למצב שפוגעים בו איך הוא מגיב האם מגלה סובלנות ומתגבר על מידותיו או תיכף מגיב בחריפות ומגלה שכל דבריו הינם הצגה בלבד ואינו אלא גאוותן מחופש.

מעשה בכומר בזמן הרמב"ם:

כמסופר בזמן הרמב"ם שהיה כומר אחד שהתנהג בענווה גדולה ואפילו לילד קטן היה מתייחס בכבוד והתפרסם שמו שהוא מתנהג בענווה אפילו יותר ממשו רבנו כביכול, הרמב"ם הלך להתחכות על טיבו ובאמת כאשר הגיע אליו קיבלו בכבוד מלכים ושירת את הרמב"ם באופן יוצא מהכלל, וככל שהרמב"ם שהה בקרבתו הלך ונתפעל והתפלא כיצד יתכן שכומר יגיע לדרגה זו כי לא הצליח למצוא דופי בהתנהגותו, אולם כאשר נפרד ממנו והוא ליוה אותו שאלו הרמב"ם שבכל זמן שהותו אצלו התעורר בשאלה קשה הרי בתורה כתוב שמשו עניו מכל איש אשר על פני האדמה והוא חושב שכבודו היה ראוי להיכתב? השיבו הכומר ששאלה זו גם לו היא מאוד קשה ואין לו עליה תשובה. ואז הבין הרמב"ם שהכל הוא הצגה להגדיל שמו.

מעשה עם רבי יונתן איבשיץ:

כמו כן יש להוסיף המעשה עם הרב יונתן איבשיץ שנקלע לישוב לקראת יום הכיפור וחיפש את המקום שבו יוכל להתפלל ומצא מקום נפלא ליד זקן מכובד שמתנהג בענווה וכל תפילותיו היו עם התבטלות מוחלטת, אולם כאשר הגיעו למחרת בשחרית של יום כיפור לקריאת התורה והגבאי כיבד בעליות וכיבד אחד שלישי ואותו כיבד לרביעי תיכף כעס וצעק על הגבאי האם הוא לא מתבייש שנותן לאותו אחד שלישי ולו נותן רביעי איך הוא משווה אותו אליו עד שמחשיבו ממנו היות ועליית שלישי יותר חשובה מרביעי ובפרט למנהג אשכנז, ונוצר צעקות וזכוכים ולא הסכים לעלות, לאחר התפילה פנה הרב יונתן איבשיץ לאותו זקן שאינו מבין אותו והרי התפלל בסמיכות אליו ושמע אותו כיצד אומר בתפילתו שהוא עפר ואפר ואינו כלום וכעת בשביל עליית שלישי או רביעי מתקומם וצועק, השיב הזקן כבודו טועה בתפילה אני מדבר עם הקב"ה כלפיו בודאי שאני עפר ואפר אבל כלפי בני אדם ודאי שההוא עפר ואפר לגביו ולכן הוא מקפיד.

מוסר השכל:

ללמדנו למרות שהאדם צריך לנהוג במידת הענווה אך לא בשפלות ולכן חייב להכיר בכישוריו ויכולתו ולנצלם עד כמה שיכול כי זה תפקידו ותכליתו של האדם, אולם הרבה פעמים מוצאים בני אדם שמראים עצמן כענווים ומבטלים עצמן אך לצערנו הדבר או נובע משפלות שאינו מוכן לתבוע מעצמו יוזמות למען זיכוי הרבים או מתוך גאווה שרוצה לזכות ליוקרה והערכה וברגע שנוגעים או פוגעים בו תיכף ומיד ויפתח את פי האתון ומתייצב כאריה טורף, ולכן חובת האדם לבחון עצמו בכור המבחן לדעת את כוחות נפשו ומידותיו והחלש יאמר גיבור אני ובמקום שאין אנשים תהיה איש וכל אחד ביכולתו לחולל מהפך בעולם ובלבד שירצה כי אין דבר העומד בפני הרצון.

בידידות ואהבה
ובברכת שבת שלום ומבורך
הצב"י מרדכי מלכא שליט"א